

Remissvar från MRV gällande:

"Tydligare regler för små avloppsanläggningar
med tillhörande konsekvensanalys"

Diarienummer: M2016/02191/Nm

Möjlighet ges till miljödepartementet att återsända
uppdraget till mer lämplig instans.

Remissvar från MRV (branchorganisationen för EN-godkända minireningsverk) gällande:

Havs- och vattenmyndighetens författningsförslag för avloppsanläggningar upp till och med 200 pe med rubriken ”Tydligare regler för små avloppsanläggningar”.

Bakgrund

HaV fick i december 2012 ett regeringsuppdrag med följande lydelse:

”Ta fram kostnadseffektiva författningsförslag. Myndigheten ska lämna en konsekvensanalys av lagda förslag. Förändringarna bör leda till en ambitionshöjning för att minska de negativa effekterna på människors hälsa och miljön. En utgångspunkt är att förslagen ska bidra till att nå miljö kvalitetsmålet Ingen övergödning. Av förslaget ska framgå vilka förändringar som är nödvändiga utifrån bland annat EU:s byggproduktförordning och vad i förslaget som är en ambitionshöjning.”

HaV beskriver på sin egen hemsida att författningsförslaget ska lösa följande problem:

1. Samla och förtydliga regelverket kring små avlopp för att minska oklarheter i tillämpning
2. Öka rättssäkerheten, samsynen och effektiviteten i kommunernas arbete med prövning och tillsyn
3. Säkerställa avloppsanläggningarnas funktion

Sammanfattning

I sin egen beskrivning visar HaV att myndigheten har omdefinierat regeringsuppdraget. Den av regeringen eftersökta ambitionshöjningen, gällande målsättningen att bidra till miljö kvalitetsmålet ”ingen övergödning” är nu helt exkluderad från förslaget. Istället har myndigheten omdefinierat utsläppskraven så att 80 procent av landets små avlopp tillåts fördubbla fosforutsläppen. Detta trots att forskningen entydigt pekar ut fosforutsläpp som den största orsaken till Östersjöns övergödning.

Resterande 20 % av landet har HaV på ett oortodoxt sätt klassat som ”känsligt för toalett-avloppsvatten” utan några specifika funktions- eller reningskrav. Istället för funktionskrav har HaV valt att styra tekniken så att endast separerade avlopp är tillåtna på dessa områden. En teknikstyrning som reflekterar HaV:s interna inställning till olika tekniklösningar, men som inte ger några miljövinster. Förslaget exkluderar därmed befintliga kostnadseffektiva, kretsloppsanpassade, mätbara och spårbara tekniker med samma eller till och med bättre reningsprestanda än den av HaV föreslagna. Den fria konkurrensen och fastighetsägarens möjlighet att välja bästa möjliga teknik utifrån de egna förutsättningarna borde vara en självklarhet. Det mest anmärkningsvärt med denna teknikstyrning blir de teknik- och innovationshämmande konsekvenserna där framtida, fantastiska och kostnadseffektiva tekniklösningar kommer att vara otillåtna i Sverige.

I HaV:s förslag finns förändringsförslag som, lite mer genomarbetade, har potential att främja en ambitionshöjning. Regelbunden kontroll och tillsyn som nu kompletterats till att omfatta oberoende kontroller av samtliga anläggningar och med ett tätare intervall än tio år, förslagsvis två till fem år, kan bli ett sådant kraftfullt verktyg. Serviceavtal med årliga servicebesök av ackrediterad servicepersonal skulle kunna ersätta och/eller komplettera en myndighetsdriven kontroll. Ett välgenomtänkt kontroll- och servicereglemente har potential att bli ett kostnadseffektivt alternativ till den omfattande anläggningscertifieringen som HaV föreslår.

Trots enstaka lovvärda förändringsförslag är det lagda författningsförslaget i sin helhet illa underbyggt. Se de efterföljande gula sidorna som beskriver de allvarliga effekterna av de olika förändringsförslagen mer i detalj under följande rubriker:

- Teknikneutralitet
- Åtgärdstakt
- Fördubblade fosforutsläpp
- Försiktighetsprincipen
- Infrastruktur – lastbilstransporter
- Svenska universitet och högskolor har inte deltagit i arbetet
- Skjuter problemen på framtiden

Förslag

Tyvärr är det nu lagda författningsförslaget behäftat med så allvarliga brister att MRV inte ser något annat alternativ än att föreslå att förslaget omarbetas i grunden. Förslagsvis bör framtagandet av ett nytt författningsförslag drivas av en företrädare från akademien med vana av faktabaserade utredningar, transparens och bred förankring.

Vid en sådan omarbetning behöver myndigheterna tydligt informera om att dagens regelverk ska gälla tills ett nytt regelverk är beslutat.

Författningsförslaget i sin nuvarande form riskerar att få långtgående negativa konsekvenser såsom:

MILJÖ:

- Fördubblade fosforutsläpp är en drastisk ambitionssänkning för miljön, speciellt när det gäller Östersjön.
- Ett system med små avlopp som inte är mätbara, verifierbara eller spårbara.
- Hur verifieras funktion? Hur spåras en ickefungerande kontaminerande anläggning?
- Infiltrationer och markbäddar ger ingen möjlighet till kretslopp.
- 200–400 procents ökning av lastbilstransporter.
- Infiltrationer och markbäddar kommer att stå för tio procent av Sveriges naturgrusuttag.

FASTIGHETSÄGARNAS KOSTNADER:

- Separerande system är ofta dyra att installera och underhålla.
- En teknikstyrd författning innebär att den fria konkurrensen sätts ur spel, vilket av erfarenhet inte leder till lägre kostnader för fastighetsägarna.
- Möjligheten för en fastighetsägare att välja bästa möjliga teknik utifrån de egna förutsättningarna försvinner.

SVENSK MILJÖTEKNIK:

- Svensk miljöteknik och svensk miljöinnovation inom området små avlopp kommer att dräneras på kompetens.

SVERIGE SOM MILJÖFÖREGÅNGSLAND:

- Sveriges kommer att behöva förklara Sveriges ökade utsläpp för övriga Östersjöländer.
- Andra Östersjöländer kommer att agera som Sverige.
- Förslaget kommer att bryta den gryende förståelsen för höjda miljökrav på avloppssidan i Sverige.

Teknikneutraliteten åsidosätts i förslaget.

Miljödepartementet bör uppmärksammas på att en direkt teknikstyrning strider mot EU:s grundläggande fria rörlighet av varor och tjänster samt att svensk miljöinnovation och teknikutveckling helt avstannar.

Uppdraget från regeringen, att uppnå en ambitionshöjning, uppnås ej.

HaV har i sitt förslag frångått uppgiften given 2012 och medger själva att en ökad åtgärdstakt inte blir resultatet av förslaget.

Förslaget innebär fördubblade fosfor- utsläpp från enskilda avlopp i Sverige.

Förslaget innebär en ambitionssänkning för 80 % av de enskilda avloppen i Sverige, vilket resulterar i 100 % mer utsläpp av fosfor.

HaV frångår försiktighetsprincipen genom förespråkande av icke spårbara lösningar.

Enskilt avlopp är miljöfarlig verksamhet. Att basera nya lagar och regler på antaganden och förhoppningar är inte förenligt med försiktighetsprincipen.

Förslaget saknar förankring i samhällets infrastruktur

Mellanförvaring av WC avfall i slutna tankar runt om i landet leder till stora utmaningar för samhällets befintliga infrastruktur, något som inte förslaget förankrat eller utrett.

Svensk miljövetenskap inte engagerade i arbetet.

Förslaget genomsyras av dåligt underbyggda påståenden och tar inte hänsyn till nyligen publicerade forskningsresultat. 1,3 resurser på HaV har inte varit tillräckligt för att arbeta fram underbyggda förslag.

Icke mätbara och icke uppföljda lösningar skjuter problemet på framtiden.

Den rådande situationen vi har idag är ett resultat av de tekniker och regelverk som används sedan 60-talet. Att fortsätta på samma linje är inte att åtgärda problemet, snarare att skicka det vidare till nästa generation.

Teknikneutralitet

Miljöbalken och EU-lagar är enligt vår åsikt tydliga med att teknikneutralitet ska råda. Teknikneutralitet uppmuntrar till forskning och utveckling.

HaV påstår att deras förslag är teknikneutralt men istället innebär det en grav teknikstyrning för de områden som pekats ut som särskilt känsliga.

För att främja utveckling och nya tekniker borde funktionskrav och inte teknikkrav vara utgångspunkten för ny lagstiftning. För att skapa tilltro till dagens produkters funktion borde oberoende kontroller införas.

Slamförbränning, separerande system och reaktiva kalkmaterial är alla exempel på tekniker med kretsloppspotential. Om vi låser oss till en enda teknik får vi kanske aldrig reda på vad andra tekniker hade kunnat bidra med i form av miljönytta. Därför är det så viktigt att ge alla tekniker en chans och låt valfrihet råda.

Även LRF:s nya kretsloppspolicy understryker vikten av teknikneutralitet:
”Teknik för hållbara kretslopp utvecklas hela tiden och LRF är därför teknikneutralt och vill se en ökad implementering av ny kretsloppsteknik. I detta sammanhang är förbränning, för-gasning och pyrolys intressanta alternativ för återföring av växtnäring; även källsorterande system kan vara intressanta om rena och hygieniska kretsloppsprodukter kan uppstå.”

Forskning och utvecklingstrenden i Sverige och Europa lutar åt att förbränning av slam är en mycket attraktiv teknik för återvinning av fosfor. Tekniken har även den fördelen att tungmetaller och läkemedelsrester till stora delar elimineras (se tidningen ”Cirkulation”, #2 15 mars 2017). Slamfrågan måste lösas för de kommunala reningsverken och då känns det viktigt att även de enskilda avloppen får möjlighet att hänga med i teknikutvecklingen, vilket inte skulle bli möjligt om man tekniskstyr mot separerande system.

De kommuner som testat slamåterföring med slutna tankar har haft stora problem med bland annat avsättning för slammet på grund av föroreningsproblematiken. Slammet innehåller gifter som exempelvis kadmium och bly och det finns risk att dessa anrikas i åkermarken. Flera lantbrukarorganisationer förbjuder därför spridning av humanslam. Varför ska då dessa ytterst tveksamma projekt med oklar miljönytta ligga till grund för en ny lag? Kommunala reningsverk är generellt motståndare till att ta emot slam från slutna tankar eftersom det kan störa övriga processer. Det finns inte heller någon miljönytta med att köra slammet till reningsverken.

Åtgärdstakt

HaV:s förslag innehåller inte några konkreta förslag på ökad åtgärdstakt. I sin konsekvensanalys (sid 71) skriver HaV att förslaget faktiskt inte leder till en ökad åtgärdstakt. Detta är minst sagt anmärkningsvärt med tanke på att just ökad åtgärdstakten var ett av huvuduppgifterna. Som förslaget ser ut nu blir åtgärdstakten troligen lägre. Samtidigt kommer miljönyttan bli mindre med hjälp av de anläggningar som HaV förordar.

Eftersom det redan finns stor acceptans för Havs- och vattenmyndighetens författningssamling (HVMFS 2016:17) skyddsnivåer skulle det vara fördelaktigt att utgå från dessa istället för att införa ett helt nytt system – inte minst för åtgärdstaktens skull. De allmänna råden används redan dagligen av branschens aktörer (fastighetsägare, myndigheter, entreprenörer och leverantörer) och de flesta har vant sig vid dem. Genom att utveckla och lagföra råden och kombinera dem med oberoende kontroller kan vi både öka åtgärdstakten samt säkerställa att vi får anläggningar som verkligen fungerar. Att införa helt nya gränser och regler riskerar att leda till fullständigt kaos.

Att införa oberoende kontroller för både befintliga och nya anläggningar skulle bidra till ökad åtgärdstakt. Om endast nya anläggningar omfattas av kontrollerna blir åtgärdstakten lägre eftersom fastighetsägarna saknar incitament för att byta ut sin gamla anläggning. Oberoende kontroller måste gälla alla typer av anläggningar och bör ske någonstans i intervallet två till fem år för att nå tillfredsställande regelbundenhet. Vart tionde år som anges i förslaget är alldeles för sällan.

Oberoende kontroller måste kombineras med krav på serviceavtal. Ovanstående åtgärder kommer att leda till kunskap om vilka anläggningar som fungerar och vilka som inte gör det, och det gagnar både miljön och fastighetsägarna.

Om förslagets förbud mot utsläpp av WC-vatten inom vissa områden går igenom kommer detta att bli en rejäl broms för utbytestakten. Troligen kommer majoriteten (alla?) av dessa fastighetsägare, i synnerhet de med befintliga hus, att överklaga och utnyttja den möjlighet till undantag som HaV (lyckligtvis) föreslagit.

HaV har i sina kalkyler kraftigt underskattat kostnaden för att bygga om ett hus från ett till två avloppssystem. Man har inte tagit med dessa kostnader i sina beräkningar eftersom man anser att de är försumbara. Detta är helt orimligt. MVR:s medlemmar har vid flera tillfällen begärt in offerter på detta och kostnaden har bedömts till i snitt cirka 200 000 kronor per fastighet (gäller fastighet med två toaletter och/eller badrum). HaV har i sin broschyr ”att installera vakuumtoalett” beräknat denna kostnad till mellan 10 000 och 15 000 kronor. Sverige har mycket hårda byggregler för våtutrymmen som måste följas om försäkringar ska gälla. Kostnaderna för att bygga efter de reglerna gör att HaV:s kalkyl helt faller. Om man ändå bygger så som HaV föreslår skulle man troligen stå utan försäkring och dessutom få en kraftig värdeminskning för sin bostad. Vi välkomnar en oberoende granskning av detta. (Se även broschyr: ”Att installera vakuumtoalett i befintliga hus eller vid nybyggnation”, bilaga 1).

I flera fall då kommunen krävt att fastighetsägare ska installera separerande system (sluten tank och BDT-vatten) istället för minireningsverk som fastighetsägaren föreslagit har mark- och miljödomstolen dömt till fastighetsägarens fördel. Detta eftersom kostnaden för separerande system visat sig vara just så hög som beskrivits ovan och då står inte miljönyttan i rimlig proportion till (den faktiskt högst eventuella) miljönyttan. Det är heller inte ovanligt att kommunerna själva drar samma slutsats när de i enskilda fall konfronteras med fakta. Exempelvis drog Melleruds kommun nyligen tillbaka sitt krav på sluten tank och BDT-vatten. Det visade sig att kostnaden för kommunens förslag blev cirka 380 000 kronor, vilket jämfördes med en kostnad på runt 95 000 till 125 000 kronor för installation av ett minireningsverk på tomt.

Alla dessa överklaganden kommer att leda till onödig byråkrati och därigenom minskad åtgärdstakt.

Fördubblat fosforutsläpp

HaV föreslår fördubblade fosforutsläpp i Sverige med hänvisning till en tveksamt refererad markretention (jämför med instruktionsfilmen ”Sjövett” från 1964) Rapporten medför en ambitionssänkning och att fosforåtervinningen – ett nationellt miljömål – helt ignoreras.

HaV föreslår alltså att vi i Sverige på den lägre skyddsnivån ska tillåta dubbelt så stora fosforutsläpp, vilket blir effekten av att sänka fosforreduktionskravet från 70 till 40 procent. I konsekvensutredningen bedömer HaV vidare att 78,8 av Sveriges yta skulle bli klassad i den lägre skyddsnivån mot dagens 67 procent. I praktiken innebär HaV:s förslag att utsläppen från enskilda avlopp kommer att öka med drygt 100 procent. Det innebär att de enskilda avloppens andel av de antropogena fosforutsläppen går från cirka 15 till 30 procent.

Sammantaget betyder det att om förslaget går igenom kommer fosforutsläppen från de enskilda avloppen att ligga i paritet med fosforutsläppen från jordbruket.

Motivet till den här radikala ambitionssänkningen är enligt HaV:s resonemang: ”Om nivån läggs på 40 procent reduktion ger detta också möjlighet till en teknikdifferentiering som innebär att även markbäddar kan tillåtas på platser där infiltration inte är möjlig”
Författningsförslaget, sid 39.HaV föreslår alltså avsevärt lägre reningskrav för att på så sätt möjliggöra en teknik som HaV föredrar.

Den markbaserade tekniken som HaV förordar (antingen infiltration eller markbädd) är en passiv lösning som tekniskt innebär att man anlägger en slamavskiljare med en efterföljande markbaserad rening. Denna rening har ett antal egenskaper som är tveksamma om avsikten är att bygga ett långsiktigt hållbart system för enskilda avlopp.

Följande egenskaper gör markbaserad rening till en tveksam och till och med olämplig teknik när det gäller de enskilda avloppen i landet:

1. En markbaserad reningsfunktion går inte att mäta, verifiera eller spåra!
2. Metoden kräver stora mängder naturgrus vid anläggning för att fungera enligt de reningsschabloner som används av HaV.
 - a. Total mängd naturgrus ifall alla anläggningar på den lägre skyddsnivån bestyrkas med infiltration eller markbädd (10 ton per anläggning) blir 7,5 miljoner ton!
 - b. Med en livslängd på tio år kommer Sverige således att göra ett årligt uttag i storleken 1 000 000 ton naturgrus för att underhålla det av HaV föredragna avloppssystemet i Sverige. Det är cirka tio procent av dagens årliga uttag av naturgrus i Sverige.
 - c. Om bergkross används för att ersätta naturgruset fås betydligt lägre reningsförmåga.
3. Två samtidiga studier finansierade av HaV och genomförda 2015 visar att 79 procent av de markbäddar som anlagts i Västsverige hade havererat inom åtta år. Varje infiltration och markbädd är en platsbyggd anläggning med ett mycket starkt beroende av de lokala förutsättningarna, det lokala grusmaterial som står att få tag i samt skickligheten hos entreprenörer/installatörer. Studierna visar att en övervägande andel av de markbaserade anläggningarna inte fungerar, trots att byggsättet sedan åtskilliga decennier tillbaka är välkänt och väl specificerat.
4. Markbaserade anläggningar erbjuder ingen kretsloppsåterföring av fosfor. Fosfor leds ut i marken där fastläggningen i marken eventuellt bromsar eller minskar utsläppet.
5. Kunskapsläget kring markretentionen och fastläggning av fosfor med mera är idag ett tämligen utforskat och odefinierat område. David Everborn (medförfattare: Jon Petter Gustafsson, Elin Elmefors, Emelie Ljung, Lin Yu, Gunno Renman) beskriver till exempel i rapporten ”Kvantifiering av fosforläckage från markbaserade avloppssystem” att endast några få procent av fosfor fastläggs i marken. Vid kraftigt regn läcker den temporärt uppsamlade fosfor vidare i marken. Tyvärr väljer HaV att ignorera denna ambitiösa rapport och ändå föreslå dubblerade fosforutsläpp i Sverige för att på så sätt motivera infiltrationer och markbäddar.
6. Att förlita sig till markretentionen är som att följa Socialstyrelsen rekommendationer för att hantera sopor i skärgården från 1964. Se filmen gärna ”Sjövett” från det året.

Försiktighetsprincipen

Varför ska Sverige åsidosätta försiktighetsprincipen när det gäller enskilt avlopp och vad är egentligen en miljöfarlig verksamhet?

Miljöfarlig verksamhet är all användning av mark, byggnader eller anläggningar som kan ge upphov till utsläpp till mark eller vatten eller medföra andra störningar för människors hälsa eller miljö. Det är viktigt att poängtera: Enskilt avlopp klassas som miljöfarlig verksamhet.

Överallt i samhället när vi talar om miljöfarlig verksamhet så åberopas den så kallade försiktighetsprincipen när osäkerhet råder huruvida exempelvis en teknik eller en politisk åtgärd kan skada allmänheten eller miljön, och vetenskaplig konsensus saknas om tekniken eller åtgärden ska den betraktas som farlig. Bevisbördan faller på verksamhetsutövaren och på dem som hävdar dessa ofarlighet.

Att HaV i Sverige år 2017 väljer att förespråka en teknisk lösning för enskilt avlopp vars funktion inte går att verifiera känns ytterst bekymmersamt. Att som myndighet förorda icke mätbara, icke spårbara utsläpp av avloppsvatten till vårt grundvatten är alarmerande. Bara under de senaste åren har det framkommit vetenskapliga underlag som visar på långt sämre reningsförmåga i de så kallade infiltrationerna än vad man tidigare trott och det råder idag stor meningsskiljaktighet kring hur bra eller mindre bra en infiltration fungerar, och om den överhuvudtaget fungerar. Detta är något som HaV uppenbarligen inte tagit till sig i sitt arbete.

Det är otvivelaktigt att förslaget strider mot grundvattendirektivet. Grundvattendirektivet (EG-direktiv 2006/118/EG) definierar nitrater som förorenande ämne, vilket svenska enskilda avlopp släpper ifrån sig. En infiltration, som är den vanligaste lösningen för enskilt avlopp i Sverige idag och som enligt HaV ska förespråkas, är per definition inte mätbar och inte spårbar. Den tekniska lösningen består av en slamavskiljare följt av spridarrör som sprider orenat avloppsvatten i marken på ett okontrollerbart sätt. Det blir därmed omöjligt att kontrollera vilken kvalitet vattnet har då det släpps ut för att ledas till grundvattnet. Genom att följa remissunderlagets rekommendation säkerställer således miljödepartementet att Sverige inte lever upp till sitt åtagande enligt ramvattendirektivet: Att säkerställa god grundvattenstatus blir omöjligt.

Infiltrationen är enligt definition ett diffust, inte kontrollerbart utsläpp av slamavskilt avloppsvatten till vårt grundvatten. Om den här tekniska lösningen används finns det inte någon möjlighet att spåra utsläppen till grundvatten. Vilken status på våra grundvatten kan vi då förvänta oss med det förslag som HaV nu presenterat?

Nyligen publicerades en rapport från Tyskland (där för övrigt infiltration är förbjudet att anlägga idag) Rapporten pekar på att det vid äldre anlagd infiltration påvisas läkemedelsrester i grundvattnet. Preparaten som påvisats förbjöds för 30 år sedan. När HaV nu förespråkar infiltration som teknisk lösning vad tror de då att vi kommer hitta i våra grundvatten under de nästföljande 30 till 40 åren?

Miljödepartementet måste ta ställning till huruvida Sverige år 2017 vill förespråka teknik som vi inte vet hur väl eller icke väl den fungerar och om Sverige ska bygga en infrastruktur på landsbygden där möjlighet till spårbarhet helt saknas.

Med tanke på att ett enskilt avlopp klassas som miljöfarlig verksamhet och den tvivel som råder med avseende på infiltration och dess funktion är det obegripligt att HaV inte har åberopat försiktighetsprincipen. Varför ska vi 2017 förespråka lösningar när det gäller enskilt avlopp som vi inte vet hur länge eller hur väl de fungerar?

Infrastruktur - lastbilstransporter

Helheten glöms bort i förslaget och infrastruktur saknas för att hantera förslagets förespråkade lösningar. HaV proklamerar en ambitionshöjning i känsligare miljöer genom att påtvinga samtliga enskilda avlopp en sluten tank för WC-vatten. Ambitionen är inga WC-utsläpp, oavsett om det är renat eller inte, ska få förekomma. Följderna av ett sådant förslag är att allt det slam som nu ska mellanlagras i tankar runt om i landet på något sätt ska tömmas och omhändertas på annan ort.

- Hur många fler lastbilstransporter blir det?
- Hur många områden där det stundom råder brist på vatten kommer få problem när vatten transporteras bort från fastigheterna?
- Vilket ökat slitage blir det på vägar i fritidsområden?
- Vart ska slammet transporteras?
- Till vilken nivå kommer det borttransporterade avfallet att renas?
- Vilka kommunala reningsverk är villiga att ta emot ett förtjockat anaerobt slam från slutna tankar?
- Vad är den totala miljönyttan av att mellanlagra WC-avlopp istället för att ställa krav på att rena avloppet direkt på plats på fastigheten?

Frågorna är många kring förslaget att samtliga ska använda sluten tank och mellanlagra WC-avloppet på fastigheten. Kommuner har i många fall arbetat för att minska antalet slutna tankar, men hur ska de agera i framtiden? Att många frågor är obesvarade och inte ordentligt genomarbetade är olyckligt, men det ger också Miljödepartementet möjlighet att återsända förslaget till lämplig instans för grundlig omarbetning.

Ytterligare ett exempel på det dåligt underbyggda författningsförslaget innefattar den stora ökningen av lastbilstransport i känsliga områden. Författarna saknar helt konsekvenstänkande på detta område.

HaV vill i sitt författningsförslag införa förbud mot utsläpp av renat avloppsvatten från fastigheter som både har vattentoalett och BDT-vatten inom i princip alla kustområden eller där det är tätt mellan fastigheterna. På sidan 29 i förslaget står följande:

”Inom områden utpekade som känsliga för utsläpp av toalettavloppsvatten enligt X § är det förbjudet att till mark, grund- eller ytvatten släppa ut såväl renat som orenat toalettavloppsvatten eller urin.”

Det finns inga sådana områden i Sverige eller någon annanstans i världen heller. Däremot finns det områden som är känsliga för utsläpp av näringsämnen. I författningsförslaget tillåts högre utsläpp av näringsämnen från ett BDT-avlopp med en sluten tank för toalett än vad som släpps ut efter ett reningsverk med rening av allt samlat vatten från ett hushåll.

Genom att rena allt avloppsvatten från både BDT-vatten och avlopp från toaletter i ett system och ställa krav på hur mycket näring som får lov att släppas ut i ett visst område kan bortforsling av restprodukten slam med högt näringsinnehåll av fosfor transporteras bort med bibehållen slamtömningsfrekvens som råder idag. Fastighetsägare med vägar som är mjuka på höst- eller vårdagar samt hala under vintern kan planera sin årliga tömning till sommartiden.

Med det nya författningsförslaget kommer inom känsliga områden slamtömningstransporterna att öka med 200-400 procent. Detta i områden med tät bebyggelse, fritidsområden som knappast vill ha ökade transporter och på små vägar som ofta inte är dimensionerade för ökad lastbilstrafik. Anledningen till att transporterna ökar är att det från ett normalhushåll per år till en sluten tank 6 000-9 000 liter avloppsvatten från en toalett med snålspolande vakuumsystem. Utöver detta ska cirka 2 000 liter slam från BDT-avloppet tömmas vart annat år. Sammantaget ska 7 000-10 000 liter per fastighet transporteras bort i känsliga områden jämfört med ett modernt reningsverk som avger cirka 2 000-2 500 liter per år.

Konsekvensen av ökade oplanerade transporter är höga investeringar i utbyggnad av vägar, förstärkning av vägar med mera. Denna kostnad är överhuvudtaget inte utredd i förslaget. Det är knappast förenligt med riksdagens miljömål att öka de fossila utsläppen i en lag. Dessutom uppnås inga som helst miljömål med förslaget. Detta då det inte finns någon reglering av vart allt toalettavlopp ska köras och i övrigt finns det inga andra miljömål i förslaget heller. Rent konkret skulle det kunna innebära att avloppsvattnet körs precis utanför

gränsen till det området som definierat som känsligt för toalettavlopp och hälls i ett reningsverk som inte har lika höga krav och där recipienten sedan rinner till de känsliga områdena. Det blir därmed ingen miljönytta utan bara ökade utsläpp fast de hamnar på andra ”konton”.

Det rimliga hade varit att definiera maximalt näringsutsläpp i ett specifikt område och låta den för fastigheten bästa avloppslösning bli installerad. Att som myndighet komma med ett förslag som innebär ökade samhällskostnader och transporter utan ett ordentligt underbyggt material och byggt på antaganden är inte professionellt.

Svenska universitet och högskolor har inte deltagit i arbetet

Som bakgrund till detta fick HaV i december 2012 ett regeringsuppdrag att ta fram ett nytt författningsförslag för små avlopp. Uppdraget löd:

”Havs- och vattenmyndigheten ska göra en bedömning av omställningstakten gällande enskilda avlopp, där längre gående rening är slamavskiljning idag saknas, och föreslå hur omställningen kan främjas. Uppdraget ska redovisas till Miljödepartementet senast den 1 mars 2013. Havs- och vattenmyndigheten ska vidare i samråd med Boverket och efter samråd med övriga berörda myndigheter utreda nödvändiga förändringar i regelverket kring enskilda avlopp, bland annat utifrån EU:s byggproduktförordning (EU) nr 305/2011, och ta fram kostnadseffektiva författningsförslag. Myndigheten ska lämna en konsekvensanalys av lagda förslag. Förändringarna bör leda till en ambitionshöjning för att minska de negativa effekterna på människors hälsa och miljön. En utgångspunkt är att förslagen ska bidra till att nå miljö kvalitetsmålet: Ingen övergödning. Av förslagen ska framgå vilka förändringar som är nödvändiga utifrån bland annat EU:s byggproduktförordning och vad i förslaget som är en ambitionshöjning. Uppdraget ska redovisas till Miljödepartementet senast den 30 juni 2013.”

HaV:s arbete med författningsförslaget har genom åren genomsyrats av idel överraskningar. Varje ny utgåva har gett helt nya inspel. Den nu liggande utgåvan har under sommaren 2016 skrivits om i grunden och förändringarna är så långtgående att till och med helt nya definitioner lanserats.

I samband med diskussioner med universitet och andra branschföreträdare utanför MRV har vi förstått att ”alla” är lika förvånade. MRV:s bedömning är att uppdraget har varit alldeles för komplext för HaV att hantera. HaV har enligt egen uppgift (detta redovisades på konferensen VAK – Vatten, Avlopp och Kretslopp – i Borås 2016) haft 1,3 resurser engagerade i författningsförslaget.

Det är anmärkningsvärt att Sveriges framstående högskolor och universitet (KTH, Chalmers, LTU) inte har involverats i arbetet under dessa fem år. Såväl framtagandeprocess som innehållet i det nu lagda förslaget är därför ytterst tveksamt.

”Fakta” och ingångsvärden som används i rapporten saknar påfallande ofta vetenskaplig grund. I kalkyler och beräkningar används siffror och kostnader som MRV inte känner igen. Som ett exempel på detta kan nämnas att det genomsnittliga priset på en avloppslösning med minireningsverk som HaV uppger inte stämmer med branschens egen uppgift. Branschens snittpris på minireningsverksinstallationer är 150 000 kronor, men HaV har nämner siffran 215 000 kronor, vilket är en markant differens som landar på ett mer än fyrtioprocentigt påslag och detta påverkar naturligtvis kostnadskalkyler markant. Det är anmärkningsvärt att inte branschens företrädare fått granska denna siffra. Vi i branschen bistår naturligtvis HaV i detta arbete och hade utan tvekan försett HaV med den korrekta siffran om vi hade blivit tillfrågade.

Den situation vi har i Sverige idag där åtgärdstakten har gått ner med sex till tio procent är ett utslag av HaV:s arbetssätt med ”överraskande” författningsförslag genom åren. Speciellt den externa kommunikationen i samband med den senaste utgåvan från 2016-09-09, då HaV kommunicerade att författningsförslaget bedömdes träda i kraft med början 2017-01-01. Detta orealistiska datum delgavs under hela det sista kvartalet 2016, vilket naturligtvis har försatt marknaden i en monumental osäkerhet om vad som egentligen gäller idag och framgent.

I klartext befinner vi oss nu i en situation med sänkt åtgärdstakt, vilket går stick i stäv med det regeringsuppdrag som givits. Regeringen måste bringa klarhet i situationen.

Skjuter problemen på framtiden

Ett ogrundat antagande om att infiltrationer och markbäddar klarar en fosforrening på 40 procent, vilket framgår av HaV:s rapport, har lett till att man föreslår en ökning av fosforutsläppen med 100 procent för att slippa fosforavlastande avloppsanläggningar. Helt i strid med svensk forskning och som så ofta är HaV:s författningsförslag baserat på antaganden och inte på förankring i svensk forskning. En självklarhet gällande teknik som reningsverk är att det ska finnas ett mätbart resultat. Detta ska självklart även gälla all teknik där avloppsvatten renas. Bara för att man inte kan se ett utsläpp (vid exempelvis infiltration) innebär det inte per automatik att reningen är tillräcklig eller utan påverkan på vårt grundvatten. Därför ska vi i dagens moderna samhälle naturligtvis inte stanna kvar eller gå tillbaka till gammal teknik som uppenbarligen orsakat att var femte dricksvattentäkt i Sverige inte är tjänlig som dricksvatten och att 80 procent har anmärkning.

När resten av Europa går mot spårbarhet och uppföljning tycker inte vi att Sverige ska fortsätta vara det u-land det varit i årtionden gällande avloppsrening. En rapport som gjordes i Trollhättans kommun 2015 avseende funktionen i fosforfilter visade att varken slamavskiljarna eller markbäddarna som förekom innan fosforavlastingen i stor utsträckning inte fungerade som tänkt, vilket ledde till att fosforfällorna därmed inte heller fungerade. Slam följde med från slamavskiljarna ut i markbäddarna. Att det skulle vara annorlunda med infiltrationer är mycket svårt att tro. Men om man som strutsarna gör i fablernas värld vill stoppa huvudet i sanden, kan vi fortsätta med en teknik som flera länder i Europa infört både förbud och restriktioner mot.

I HaV:s författningsförslag, bilaga 1 Litteraturhänvisningar, framgår det på sidorna 58–59 tydligt problematiken kring markbäddar och infiltrationer. I bilaga 4 i första stycket står det att ”reningsförmågan hos väl fungerande infiltrationsanläggningar är mellan 25–100 %”. Detta tyder på en stor osäkerhetsfaktor och talar mot en teknik som inte är spårbar. I kombination med KTH:s rapport om markbäddars dåliga fastläggning av fosfor plus troligt läckage (fosfor kommer inte bort från markbäddar och infiltrationer tillbaka till kretsloppet) innebär HaV:s förslag att sänka nivåerna på normal skydds nivå till 40 procent rening av fosfor att varken infiltrationer eller markbäddar kan ge garanterade reningsresultat på minst 40 procent utan någon form av fosforfälla.

HaV talar om att markretention troligen kan ta upp en del av näringen från utsläpp från markbäddar och infiltration. Vi kan inte bygga ett lagförslag på troligen. Sammantaget innebär det att det inte finns någon grundlag för att sänka reningskraven som beskrivs i Havs- och vattenmyndighetens författningssamling (HVMFS 2016:17) för normal skydds nivå från dagens 70 procent rening till 40 procent rening. Det innebär konkret att man i förslaget tillåter en fördubbling av utsläppen i normal skydds nivå baserat på luddiga antaganden. Det finns heller inte idag något motstånd mot en reduktion på 70 procent av fosfor, snarare

är förståelse för att näringsutsläppen måste minska mycket stor – förutom möjligtvis hos vissa intresseorganisationer som helst inte vill ha några kostnader inom något område.

Eftersom HaV i sitt förslag i princip bara har två olika indelningar när det gäller näringsutsläpp blir det med den lågt satta målsättningen på 40 reduktion av fosfor i normal skyddsnivå och nolltolerans mot utsläpp av renat vatten från toaletter en mycket stor skillnad längs den linje som kommer att ritas upp runt om i Sverige. På den ena sidan om den linjen kommer man när man bygger fastigheter att tvingas lägga hundratusentals kronor för att separera avloppsledningar för att leda vattnet till en slutna tank (badrum och toaletter måste byggas om och även rör och ledningar måste byggas om inuti husen) medan man på den andra sidan om linjen i princip kan ha ett avloppssystem som har sin grund från 1967. Detta kommer med största sannolikhet att skapa en stor ovilja och en stor oförståelse hos fastighetsägare runt om i landet.

SAMMANTAGET:

- En ökning på 100 procent av utsläpp av fosfor inom normal skyddsnivå kan inte accepteras.
- All avloppsrening ska vara spårbar och mätbar.
- Avloppsteknik som påverkar vårt grundvatten ska enbart i undantagsfall tillåtas.
- Teknik som inte har dokumenterad rening av vare sig BOD, fosfor eller kväve ska inte tillåtas utan kompletterande reningssteg och skyddsåtgärder.
- Alldeles för stor skillnad mellan normal skyddsnivå och hög skyddsnivå gällande miljöskydd.
- En ökning av transporter i känsliga områden med 200–400 procent är inte acceptabelt utan en konkret miljönytta.
- Fördyrande investeringar i vägar är inte rimligt.
- Teknikstyrning som ökar transporterna gagnar knappast miljön i sin helhet.
- Ökade transporter är inte förenligt med EU:s mål om resurshållning av ändliga naturresurser.

BILAGOR:

- Att installera vakuumtoalett i befintliga hus eller vid nybyggnation – HaV 2016
- Länk till filmen Sjövett: <https://youtu.be/XrcrX9Qaw2o>
- Havs- och vattenmyndighetens författningssamling (HVMFS 2016:17)

KÄLLOR:

- Search for over 2000 current and legacy micropollutants on a wastewater infiltration site with a UPLC-high resolution MS target screening method. (Wode et al. 2014)
- Kvantifiering av fosforläckage från markbaserade avloppssystem
- <http://www.jti.se/uploads/jti/Fosforlackage-markbaserade-avlopp.pdf>

www.mrv.nu